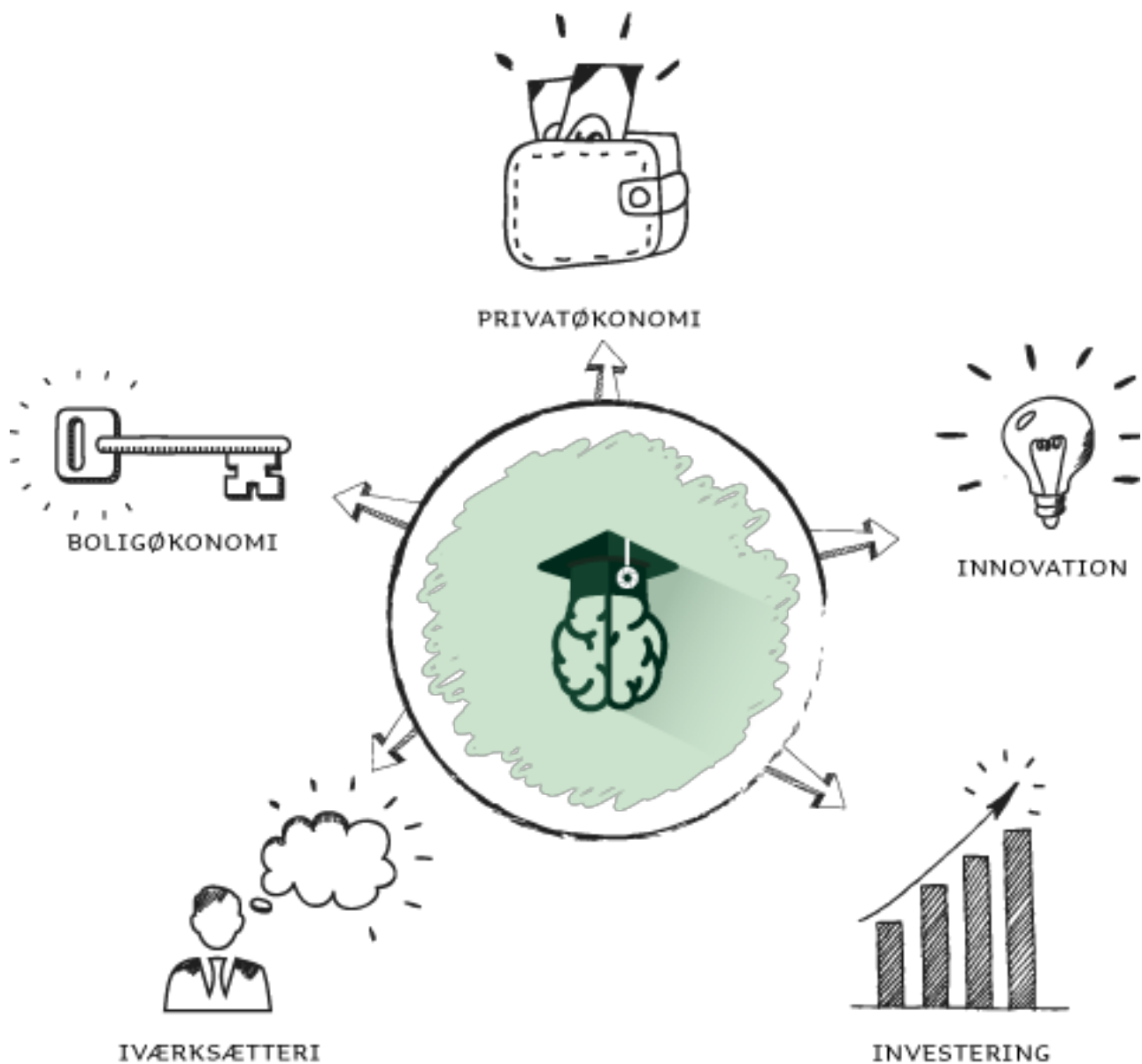

Økonomisk dannelse i Folkeskolen

Navn: Emma Nørskov

Studienummer: 3015044

Underviser: Nadine Malich-Bohlig

Antal anslag med mellemrum: 19.199

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Undersøgelsesspørgsmål	3
Afgræsning	3
Analyse	3
Diskussion og refleksion.....	6
Konklusion.....	8
Bibliografi.....	9
Bilag 1: Undervisningsplanlægning	10
Formål og proces	10
Læringsmål	10
Materiale	11
Bilag 2: Elev-eksempler	14

Indledning

8.b på X-skole har egentlig rimelig godt styr på mønterne på bankkontoen, men det har langt fra alle unge (Goll, 2017). 24 hænder ryger i vejret. De vidner om, at alle 24 elever i 8.b har en smartphone liggende i lommen, men da næste spørgsmål lyder på, hvor mange der har et fritidsjob, forsvinder alle hænderne igen. Danske unge har ingen problemer med at bruge deres penge (Goll, 2017). Problemet er snarere, at det kan være svært at holde styr på dem. Faktisk mangler godt hver anden i alderen 15 til 24 en fundamental forståelse af privatøkonomi. Det viser en omfattende ny undersøgelse foretaget af bankernes brancheorganisation, Finansrådet (Goll, 2017). Med denne opgave og dét undervisningsforløb, jeg var ude og afprøve, ønsker jeg at sætte fokus på børn og unges forståelse af opspring og-/eller forbrug, således at eleverne netop kan blive klædt ordentligt på til at være stærke forbrugere.

Undersøgelsesspørgsmål

Med udgangspunkt i ovenstående ønsker jeg at undersøge følgende: *På hvilken måde kan jeg undervise, således at eleverne i 8.b opnår viden og færdigheder, hvormed de kan forklare, hvor de får deres penge fra?*

Afgræsning

Som opgavens titel afslører, vil jeg i det følgende undersøge, hvordan man kan udvide elevernes horisont ved at undervise dem i det økonomiske kredsløb og markedsmekanismen, samtidig med at de skal opnå en større baggrundsviden om emnet: penge- og varekredsløbet. Denne undersøgelse er således et casestudie, i dette tilfælde et kvalitativt studie, og der kan på baggrund af undersøgelsens resultat ikke drages generaliserende konklusioner på samme måde som i kvantitative undersøgelser (Franziska, 2017). Derimod kan casen være forklaringsorienteret og derigennem bidrage til en konklusion på undersøgelsesspørgsmålet. Netop casestudier tilbyder konkrete og kontekstbunde forståelser og viden og kan give en forståelse for det mest almene ved grundigt at dykke ned i det specifikke (Andersen et al, 2018). Megen vidensdeling i en skolepraksis har form af mere eller mindre formaliserede praksisfortællinger og cases. Dette fordi cases intuitivt er genkendelig for skolens fagpersoner i udtryk og form (Andersen et al, 2018). Dette er en primære begrundelse for mit valg af metode.

Dette casestudie blev foretaget på X-skole, en skole, hvor der i skoleåret 2018/2019 er opskrevet 720 elever. Klassen, der indgik i undersøgelsen, er en 8.klasse med i alt 24 elever, heraf 13 piger og 11 drenge. Observationen af klassen tager udgangspunkt i min egen undervisning i faget samfundsfag, hvorved observationerne er begrænset til egen-oplevelsen (Franziska, 2017).

Analyse

Når man bruger penge på tøj, smartphones og sko og mad påvirker det samfundets økonomi. Hvis man vælger at sætte sine penge ind på en opsparing og ikke bruger dem, har det også betydning for økonomien. Samfundsøkonomien er nemlig påvirket af, hvor stort danskernes forbrug er og forbruget er styret af vores

valg om, hvad vi gerne vil købe (Bauman, 1999). Det er langt fra alle, der har råd til at være kritiske som forbrugere, men de fleste i Danmark har mulighed for at vælge deres forbrug ud fra livsstil og holdninger.

I uge 11 var jeg tilknyttet 8.b på X-skole for at undersøge, hvordan man som underviser kan gribe undervisning om privatøkonomien an. Undervisningsforløbet tog derfor udgangspunkt i, at eleverne skulle arbejde med, hvordan deres forbrug og opsparing påvirker samfundsøkonomien (bilag 1). Eleverne skulle bl.a. forholde sig til danskernes livsstile og vurdere, hvordan forskellige levevis ofte hænger sammen med bestemte forbrugerroller. F.eks. kan miljøhensyn eller politiske holdninger betyde noget, når man vælger, hvad man vil bruge penge på eller ej. Derfor skulle eleverne også undersøge, ved at gå ud i felten, hvilke overvejelser danskerne gør sig, inden de forbruger.

Det er dyrt at være fattig. Sådan lyder en gammelklog talemåde. Den rummer, som så mange andre gamle talemåder, en stor grad af sandhed. Ringe forståelse for penge og privatøkonomi er ikke en garanti for at ende i fattigdom, men vejen dertil er uden tvivl kortere end med en grundlæggende forståelse for pengesager. Og fristelser er der nok af med hurtige, men dyre sms-lån, købekonti og slagtilbud, der alle lyder for gode til at være sande. Derfor har vi i skolen også en forpligtigelse til at give eleverne en basal forståelse for dagligdagens økonomi (Undervisningsministeriet, 2018b). Dette, da det vil give dem et godt afsæt til et liv med styr på pengesagerne. God økonomiforståelse og en sund privatøkonomi er nemlig vigtig for et godt og frit liv – uanset pengepungens størrelse. Dette var ligeledes den primære motivation bag min undervisningsplanlægning: nemlig hvordan kan jeg som underviser sørge for, at eleverne går en positiv fremtid i møde, hvor de har styr på og en forståelse for deres egen økonomi. For faktum er, at unge med rod i økonomien, og som ikke får tilstrækkelig økonomisk vejledning, ofte også er dem, der ender med at blive dårlige betalere i den lange ende (Staunsbæk, 2018). Bedre vejledning om økonomi kan hjælpe unge med at få styr på deres privatforbrug og derfor kunne man håbe, at mit undervisningsforløb, indeholdende vejledning og råd til de unge om at styre pengene, har en positiv effekt.

Så hvordan underviser man elever i at tage ansvar for deres økonomi?

De danske unge mellem 18 og 30 år har en dårlig finansiell forståelse, hvilket kommer til udtryk i, at flere unge er gældsats (Johansen, 2018) - det skal der naturligvis rettes op på. Da jeg kom ud til 8.b på X-skole, blev jeg mødt af en elevgruppe, der tydeligt mente, at samfundsfaget både er tørt og kedeligt. Elevgruppen var meget tydelige i deres adfærd. Motivationen var lav eller ikkeeksisterende: eleverne forlod undervisningen, lavede ikke de tildelte opgaver eller protesterede højtlydt. Derfor var motivation et naturligt – og nødvendigt – udgangspunkt for forløbet. Efter en kort snak med klassen blev det endvidere tydeligt, at eleverne nærmest ikke havde kendskab til emnet privatøkonomi. Den manglende interesse passede overens med de mange undersøgelser om unges manglende forståelse for økonomi.

Da jeg præsenterede min undervisningsplanlægning, var det klart, at mange af eleverne tænkte ”gab, gab”. Til gengæld oplevede jeg, at interessen for emnet skiftede karakter i løbet af perioden, jeg var på skolen. Eleverne

endte med at være interesserede og motiverede for undervisningsindholdet. Dette kom primært til udtryk i kommunikationen med eleverne, der, efter endt undervisningsforløb, fortalte mig, at de mente, de havde lært en masse. Den samme udmelding kom fra klassens lærer. Jeg havde desværre ikke planlagt en reel evaluering: så hvorvidt eleverne faktisk har lært noget og flyttet sig fagligt, fandt jeg ikke ud af (jf. digitalk).

Forinden påbegyndelse af undervisningsforløb havde jeg forsøgt at tilrettelægge emnet således, at temaet ville fremstå vedkommende for de unge. De enkelte tematikker blev bearbejdet og gennemgået på ganske få timer. Eleverne blev derfor gelejdet gennem arbejdet ved at følge nogle ganske enkle retningslinjer (bilag 1). Derudover lagde jeg vægt på muligheden for debat og gruppearbejde, hvilket gav nogle spændende og meningsdannende diskussioner. Kigger man nærmere på folkeskolens formålsparagraffer, vil det fremgå, at folkeskolen skal: "*udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle*" (Folkeskoleloven, 2018). Den sokratiske metode, også kendt som den filosofiske samtale, er en diskussion mellem to eller flere mennesker, hvor en påstand bliver diskuteret med præcise argumenter, som støtter påstandene (Pihlgren, 2011). Målet med en sokratiske samtale er ikke at vinde diskussionen, men at oplyse de andre og sig selv. Det er en fordel at stille spørgsmål til sig selv og sine egne argumenter for dermed at få en større forståelse for, det som bliver diskuteret. Dette kan føre til nye synspunkter, idéer og tanker, hvilket kan føre én nærmere den sandhed, som man generelt bør stræbe efter at opnå. Ifølge forfatter Pihlgren giver den sokratiske samtale eleverne en unik mulighed for at udvikle deres evne til kritisk tænkning, til at vurdere og træffe kloge valg, at komme til orde og at samarbejde konstruktivt med andre (Pihlgren, 2011). Det er alt sammen værdier, der på alle måder er relevant i samfundsfaget. Jeg forsøgte mig med den sokratiske filosofi, hvorigennem eleverne skulle tage stilling til tematikken, de havde arbejdet med i en given lektion. Dette var bl.a. tilfældet i lektion 1 og 2 (bilag 1), hvor eleverne skulle udarbejde en tegneserie omhandlende enten forbrug og-/eller opsparring og dennes påvirkning af nationaløkonomien. Først og fremmest blev elevgruppen inddelt i hold af to-og-to, tildelt et emne og efterfølgende bedt om at gå i gang med opgaven (bilag 2). I den efterfølgende proces skulle eleverne gå sammen med en elev med modsat emne og snakke sig frem til én sandhed om, hvordan økonomien påvirkes af hhv. opsparring og-/eller forbrug og hvad der i elevernes optik, gav bedst mening.

I skolen kan man netop give eleverne bedre værktøjer¹ til at få styr på deres økonomi og sige nej til de hurtige løsninger. Med undervisningsforløbet (bilag 1) forsøgte jeg at tage fat i centrale emner for derigennem at give de unge en forståelse for deres økonomi, heriblandt forbrug og opsparring, markedsmekanismer, bæredygtig udvikling o. lign. Generelt forsøgte jeg at have blik for, at størstedelen af elevgruppen ikke havde det store kendskab til emnet før påbegyndt undervisning, hvorfor jeg forsøgte at udføre grundig fællesgennemgang/diskussion af nogle af de centrale emner som støtte for eleverne. Desuden oplevede jeg, at

¹ Værktøjer defineres i denne sammenhæng som værende viden, information, råd, indsigt i, hvilke konsekvenser ens valg kan have, osv.

når elevgruppen behandlede de forskellige emneområder og efterfølgende fremlagde det mest væsentlige, lærte de utrolig meget: både fordi de skulle tilegne sig viden, men også videreformidle det (Pihlgren, 2011).

Grundlæggende dækker ordet privatøkonomi over den enkeltes private økonomi, hvilket er selvsigende. Det indebærer både udgifter og indtægter, men også gæld og opsparing. Det, man kalder for en sund privatøkonomi, er ganske enkelt en økonomi, hvor indtægterne er større end udgifter, og aktiverne er store nok til at dække passiverne (Bauman, 1999). Skolerne i Danmark har ifølge de såkaldte "Fælles Mål" for både matematik og samfundsfag pligt til at undervise eleverne i privatøkonomi (Undervisningsministeriet, 2018a). Det vil endvidere være relevant at nævne fagformålene for faget samfundsfag. Kigger man her på kompetenceområdet 'økonomi', fase: Privatøkonomi og forbrugeradfærd, står det klart, at ét fagformål for samfundsfag er, at elever, når de færdiggør 9.klasse, skal kunne diskutere rollen som forbruger, samt have viden om forbrugeradfærd, forbrugerroller og forbrugerrettigheder (Undervisningsministeriet, 2018b). Folkeskolen skal altså udruste eleverne til at agere gode borgere i vores samfund, hvorfor de selvfølgelig skal opnå viden om økonomiske muligheder for den enkelte og konsekvenserne af forskellige økonomiske valg.

Afslutningsvis er det vigtigt at understrege at mit undervisningsforløb jo blot er ét bud og ikke en endegyldig sandhed. Jeg både oplevede succeser undervejs, men i den grad også udfordringer. Særligt elevernes motivation for emnet voldte mig løbende problemer. Endvidere måtte jeg hurtigt konkludere, at jeg endnu engang havde været alt for ambitiøs på elevernes vegne. Vi nåede overfladisk at arbejde med alt, hvad jeg havde planlagt (bilag 1), men det er klart, jeg godt kunne have brugt mere tid, eksempelvis på det planlagte i lektion 6, 7 og 8 (bilag 1), hvor jeg bad eleverne om at gå ud i felten, for at undersøge lokalborgernes forbrugsmønstre. Det primære mål med forløbet var at give eleverne indsigt i de grundlæggende økonomiske processer i dansk økonomi. Sekundært ønskede jeg, at eleverne fik en fornemmelse for, hvordan disse økonomiske processer påvirker deres eget liv og virke. Forinden påbegyndelse af forløbet gik jeg ud fra, at eleverne ikke havde nogen særlig forudgående viden om emnet. Dog skal det nævnes, at 8.b tidligere har arbejdet med dansk politik og de danske partier. Temaet bunder i et ønske om at gøre det svære emne klart og forståeligt. Ved at tage udgangspunkt i noget konkret, som eleverne kunne relatere sig til, kan man danne en faglig bund og begyndende økonomisk forståelse, som man kan bygge ovenpå med yderligere viden; stadig gennem konkrete og hverdagsagtige eksempler.

Diskussion og refleksion

Hvis alle havde penge nok til at kunne købe alt, hvad de ønsker sig, og hvis samfundet havde penge nok til at bygge nye skoler og hospitaler i alle byer, ville økonomi slet ikke være noget, man diskuterede. Økonomi er kun interessant at tale om, fordi vi ikke kan få alle vores ønsker opfyldt. De fleste af os har en vis mængde penge til rådighed hver måned, som vi kan vælge, hvad vi vil bruge til og på. Skal man spare op til en rejse eller en ny computer, eller vil man hellere bruge dem her og nu på cafebesøg, biografure og pizza? En undersøgelse viser, at hver tredje dansker over 15 år mangler fundamentale privatøkonomiske kompetencer,

hvilket kan få store personlige konsekvenser (Goll, 2017). 50.000 danskere mellem 18 og 30 år er registreret som dårlige betalere (Goll, 2017). Resultaterne viser, at hvis man ikke ved nok om privatøkonomi, så foretager man dårlige økonomiske valg, som igen forringer ens levevilkår (Goll, 2017). Derfor er det vigtigt, at vi får løftet danskernes vidensniveau, når det kommer til privatøkonomi. Særligt vigtigt er det, at vi sikrer, at børn og unge tilføres de rette kompetencer, så de får en god økonomisk start på livet.

ÅOP, budget og renters rente – kender eleverne til disse privatøkonomiske begreber? Der har igennem længere tid været debat om, hvorvidt der skal være et større fokus på privatøkonomi i undervisningen, men også om hvilken rolle forældrene spiller (Johansen, 2018). For elevernes vedkommende er det helt centralt at forstå førnævnte begreber for senere at kunne danne sig et overblik samt træffe de rette beslutninger ved for eksempel lån af penge. I tilfælde af at eleverne ikke formår at lære disse begreber, risikerer de at træffe ufordelagtige beslutninger og i værste fald ende i gæld (Goll, 2017).

Heldigvis har man siden 2015 set et fald i antallet af personer, som er registreret med betalingsanmærkninger i RKI-registeret (Staunsbæk, 2018). En RKI-registrering kommer som oftest af uvidenhed om privatøkonomi og er grundet dårlige vilkår for at træffe de rette økonomiske valg (Staunsbæk, 2018). Denne positive udvikling ser man selvfølgelig gerne fortsætter, men spørgsmålet er hvordan? Nogle mener, at man skal se på folkeskolen som et middel til at styrke børnenes viden om de privatøkonomiske vilkår, ved eksempelvis at indfører et specifikt økonomifag, og ikke blot undervise i økonomi som et delelement i samfundsfag eller i matematik. Andre mener, at forældrene også spiller en væsentlig rolle for at påvirke barnet i en positiv retning. Jeg oplevede, at eleverne, efter endt undervisningsforløb, havde en langt større forståelse for deres økonomiske valg: men vi var bestemt heller ikke færdige, hvormed man kunne krydse fingre for, at forældrene fortsatte det arbejde, jeg påbegyndte.

Men hvordan kan forældre bidrage til en positiv indvirkning på børnene og deres forståelse for privatøkonomi? Undersøgelser viser, at familier sjældent inddrager deres børn i privatøkonomien derhjemme (Johansen, 2018), skønt det kan bruges som et stærkt redskab til at hjælpe med at øge børnenes forståelse samt give dem et større og mere håndgribeligt indblik i privatøkonomien (Johansen, 2018). Gør man det, er det dog vigtigt at bringe samtalen ned på et niveau, hvor barnet har en mulighed for at følge med. Herved får barnet, i modsætning til undervisningen, et mere virkelighedsnært billede af, hvordan en families privatøkonomi fungerer. Med henblik på dette kunne barnet eventuelt inddrages i budgetlægningen, og på den måde kan forældrene give forståelsen af begrebet “en sund økonomi” videre. På baggrund af dette kan barnet bedre få en fornemmelse af vigtigheden ved at spare op – i stedet for blot at adoptere forbrugskulturen. Dette er det store spørgsmål – som der måske ikke findes et rigtigt svar på. Måske er det endda en blanding af både hjemmet og skolen, der er den bedste løsning. Det er det i min optik. Teorien fra skolen kunne her danne grundlag for yderligere snak på hjemmefronten. På den måde kan man få benyttet teorien til at kunne snakke om, hvordan familiens privatøkonomi fungerer i praksis. Ansvar har man dermed i fællesskab, hvorigennem man skal forsøge at

klæde de unge på og give dem en masse værktøjer til at gennemskue de forskellige privatøkonomiske problemstillinger.

Konklusion

Jeg var fra første dag bekendt med, at jeg ikke ville ende med et resultat på et stykke papir, man kan sætte to streger under. Milepæl 4 (observationsperioden) er blot et kig ind i den professionelle praksis; et øjebliksbillede, vi forsøger at hente vigtig information ud fra. Her må man, som studerende, erkende, at der er stor sandsynlighed for, at mange forhold er anderledes, når man står med klassen, stoffet, skolen og kollegaerne hver dag.

I uge 11 var jeg ude og undervise 8.b i 10 lektioner i samfundsfag omhandlende privatøkonomien og dens effekt på Danmark. Her fik folkeskoleeleverne et indblik i og viden om økonomi med udgangspunkt i deres egen hverdag. Det er afgørende vigtigt, at unge mennesker har en basal viden om økonomi – og at de er i stand til at styre deres egne penge. Det har de brug for nu og her, hvor lommepengene gerne skal række lidt mere end et par dage, men de får i høj grad også brug for det, den dag de flyver fra reden og skal være herre i eget hus. For her er der jo pludselig elregninger og indkøb af ting som toiletpapir og tandpasta. Og hvis man ikke aner en dyt om penge eller hvordan man lægger et budget, ja så ryger mange hurtigt i gældsfælden, og er man først gået i den retning, er det utrolig svært at komme tilbage på rette spor igen.

Undervisningen viste sig at være et supergodt initiativ, som både elever og lærer hilste meget velkomment. Men selvom der var en velvilje overfor min undervisning, er det jo ikke gjort med blot én uge. Derfor vil det være absolut relevant, hvis forældrene til elevgruppen i 8.b lærer – og ikke mindst viser – deres børn, hvordan man får en sund privatøkonomi. Det er faktisk en del af forældreansvaret og forberedelsen til at gøre børnene selvstændige og parate til at klare sig selv. Og så er undervisning i privatøkonomi selvfølgelig også en opgave for skolen. I fagene samfundsfag og matematik er der rig mulighed for at arbejde med privatøkonomiske begreber, forbrugeradfærd og forbrugerrettigheder. Med en kombination af sund fornuft og gode, basale kundskaber som for eksempel procentregning og brøker er man godt på vej til at kunne tage styringen over sit eget liv.

Bibliografi

- Andersen H. I., & Møller, H. H., (2018). Kapitel 4: Legens niveauer i skolen. I: *Leg i skolen*, side 70-91. Forlaget Unge Pædagoger og forfattere: København Ø.
- Bauman, Z. (1999). At være forbruger i et forbrugersamfund. I: *Globalisering - De menneskelige konsekvenser* (s. 79-84 af 130). Kbh: Hans Reitzel
- Folkeskoleloven (2018). *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen*. På retsinformation.dk.
Link: <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=196651>. Downloadet den 16.03.2019.
- Franziska, H. (2017). Kvalitative metoder, *Interviews og metodeovervejelser*. PowerPoint fra Center for mindretalspædagogik.
- Goll, S., L. (2017). Finansdanmark. Skrevet den 15.03.201.
Link: <https://finansdanmark.dk/nyheder/2017/finans-danmark-udgiver-rapport-om-unge-gæld-og-opsparing/>. Downloadet den 04.03.2019
- Henriksen, P., & Stener Nielsen, T. (2010). Fold dig ud i samfundsfaglige metoder: fokus, færdigheder, faglighed, formidling (2. udg., s. 67-91 af 217). Kbh.: Columbus
- Johansen, J. (2018). Privatøkonomi – ved dit barn nok? På folkeskolen.dk.
Link: <https://www.folkeskolen.dk/647190/privatoekonomi--ved-dit-barn-nok>.
Downloadet den 29.04.2019.
- Undervisningsministeriet (2018a). *Folkeskolens formål*. På uvm.dk.
Link: <https://uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-maal-love-og-regler/om-folkeskolen-og-folkeskolens-formaal/folkeskolens-formaal>. Downloadet den 22.03.2019.
- Undervisningsministeriet (2018b). *Læseplan for faget samfundsfag*. På emu.dk.
Link: <https://www.emu.dk/sites/default/files/L%C3%A6seplan%20for%20faget%20samfundsfag.pdf>. Downloadet den 22.04.2019.
- Pihlgren, A. (2011). Den sokratiske samtales historie. I: *Sokratiske samtaler i undervisningen* (s. 17-26 og 57-77 af 163). Forlaget Frydenlund
- Staunsbaek, S. (2018). Experians årlige RKI-rapport: Færre danskere står registreret som dårligere betalere. På [experian.dk](http://www.experian.dk). Link: <http://www.experian.dk/blogs/experian-insight/2018/01/experians-arlige-rki-rapport-faerre-danskere-star-registreret-som-darligere-betalere/>. Downloadet den 28.04.2019.

Bilag 1: Undervisningsplanlægning

Fagformål for faget

I faget samfundsfag forventes det efter 8.- & 9.klasse:

Eleven kan tage stilling til økonomiske problemstillinger og handle i forhold til egen økonomi og samfundsøkonomien (UVM, 2014)

Kompetenceområde

I dette undervisningsforløb arbejdes der primært med kompetenceområdet: ”Privatøkonomi og forbrugeradfærd”. Der arbejdes ligeledes med elementer fra kompetenceområdet ”Økonomisk vækst og bæredygtighed” samt fra ”Markedsøkonomi og blandingsøkonomi” (UVM, 2014).

Følgende færdigheds- og vidensmål er opsat for forløbet:

Færdigheds mål	Vidensmål
Eleven kan diskutere rollen som forbruger	Eleven kan beskrive privatøkonomiske problemstillinger og valgmuligheder
Eleven kan bruge begreberne udbud og efterspørgsel til at beskrive, hvordan markeder fungerer	Eleven har viden om forbrugeradfærd, forbrugerroller og forbrugerrettigheder
Eleven kan redegøre for problemstillinger og muligheder vedrørende bæredygtighed og økonomisk vækst	Eleven har viden om privatøkonomiske begreber
Eleven kan redegøre for grundlæggende sammenhænge i det økonomiske kredsløb	Eleven har viden om grundlæggende sammenhænge i det økonomiske kredsløb

Formål og proces

Formålet med forløbet er, at eleverne stifter bekendtskab med forbrugets indflydelse på samfundsøkonomien og kan forstå og vurdere de valg, der ligger til grund for danskernes forbrug. Der arbejdes altså primært med kompetenceområdet økonomi med fokus på privatøkonomi og forbrugeradfærd samt samfundsøkonomiske sammenhænge.

1. Forløbet starter med at sætte fokus på danskernes forbrug og dets indflydelse på samfundsøkonomien.
2. Derefter arbejder eleverne med forskellige afskygninger af forbruget – både i form af det politiske og det grønne forbrug, der kendetegner markedet i dag.
3. Der arbejdes også med livsstile og forbrugsroller - herunder bæredygtighed og miljøhensyn. Her skal eleverne bl.a. diskutere, hvem der har ansvaret for en bæredygtig udvikling.
4. I forløbets sidste del skal eleverne lave en samfundsfaglig undersøgelse om, hvordan danskerne vælger deres forbrug. Her skal eleverne formulere en problemstilling, som de undersøger ved hjælp af kvantitativ eller kvalitativ metode.
5. Efterfølgende skal de bearbejde den indsamlede data og formidle undersøgelsen. Her arbejdes der med kompetenceområdet samfundsfaglige metoder med fokus på undersøgelsesmetoder og formidling.

Problemstillinger

Forløbet tager udgangspunkt i følgende problemstillinger:

1. Hvorfor har danskernes forbrug indflydelse på samfundsøkonomien?
2. Hvordan kan livsstil og politisk overbevisning have betydning for forbrugsvaner?
3. Hvordan kan der være en sammenhæng mellem velgørenhed og livsstil?
4. Hvilken sammenhæng er der mellem forbrug og en bæredygtig udvikling?

Der arbejdes implicit med problemstillingerne på den måde, at forløbets tekster og opgaver løbende belyser disse.

Læringsmål

Hvad kan eleverne lige nu og hvad skal de gerne kunne efter forløbet? Følgende er mine bud på tegn på læring, som jeg vil forsøge at observere i undervisningen:

Elevernes læringsmål:

- Jeg kan diskutere forbrugerroller – herunder politisk forbrug og bæredygtigt forbrug.
- Jeg kan vise, hvordan forbrug og opsparing påvirker samfundsøkonomien.
- Jeg kan planlægge og gennemføre en samfundsfaglig undersøgelse.
- Jeg kan formidle en samfundsfaglig undersøgelse.

Materiale

Problemstillinger	Tekster	Andre udtryksformer	Kompetenceområder
<ul style="list-style-type: none"> • Hvorfor har danskernes forbrug indflydelse på samfundsøkonomien? • Hvordan kan livsstil og politisk overbevisning have betydning for forbrugsvaner? • Hvordan kan der være en sammenhæng mellem velgørenhed og livsstil? • Hvilken sammenhæng er der mellem forbrug og en bæredygtig udvikling? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fagtekst: Danskernes forbrug 2. Fagtekst: Livsstil og politisk forbrug 3. Fagtekst: Den grønne forbruger 4. Fagtekst: Forbrugsmønstre og miljø 5. Introduktionstekst: Introduktion til metode 6. Artikel: Kræftens Bekæmpelse: Cult donerer kun penge for opmærksomhedens skyld 7. Artikel: Sushi giver dårlig smag i munden 	<p>Video: Økonomi for dummies – med Huxi (og Karen): Forbrug og vækst</p> <p>Tegneserie: Pixton på skoletube.</p> <p>Spil: "Det økonomiske kredsløb"</p>	<p>Økonomi (Privatøkonomi og forbrugeradfærd)</p> <p>Økonomi (Samfundsøkonomiske sammenhænge)</p> <p>Samfundsfaglige metoder (Undersøgelsesmetoder)</p> <p>Samfundsfaglige metoder (Formidling)</p>

Målsætning: *Den enkelte elev skal lære at forholde sig til det overordnede emne (Privatøkonomi og forbrugeradfærd) og i den forbindelse lære at formulere sig- og udtrykke sin mening om emnet.*

Varighed: 10 lektioner

Lektion 1 & 2:	<p>Opstart: Hvad er forbrug</p> <p>Gennemgang/introduktion: I dette forløb skal eleverne arbejde med, hvordan deres forbrug påvirker samfundsøkonomien. I den sammenhæng skal de lave en animationsfilm om netop dette. Eleverne skal forholde sig til danskernes livsstile og vurdere, hvordan forskellige livsstile hænger sammen med bestemte forbrugerroller. Herefter skal eleverne lave en undersøgelse om, hvilke overvejelser danskerne gør sig, inden de forbruger. Slutteligt vil jeg gennemgå det at være forbruger og hvordan det hænger sammen med udbud og efterspørgsel til at beskrive, hvordan markeder fungerer.</p> <p>Refleksion: Jeg beder eleverne overveje, hvor mange penge de bruger om dagen, om ugen og om måneden. Hvad bruger de penge på? Der skrives noter i par og efterfølgende på tavlen, hvor klassen i plenum taler om, hvor meget eleverne hver især forbruger.</p> <p>Opsparing eller forbrug?: Eleverne læser om danskernes forbrug i fællesskab i klassen. Bagefter ser de en film om, hvordan forbrug og opsparing påvirker samfundsøkonomien: "Økonomi for dummies". Jeg beder eleverne være opmærksomme på, hvad filmen fortæller om effekten ved øget forbrug og ved øget opsparing. Efterfølgende beder jeg dem sætte sig sammen og tale om, hvordan multiplikatoreffekten virker, og hvordan multiplikatoreffekten kan øge forbrug og investeringer på kort sigt. De skriver notater. Efterfølgende stiller jeg følgende spørgsmål som eleverne skal besvare skriftligt: 1) hvilke fordele er der ved øget forbrug? 2) hvilke fordele er der ved at spare op? Vi snakker om deres svar i plenum. Bagefter skal eleverne lave en tegneserie om forbrug og opsparing. Klassen inddeles i to, som yderligere deles op i hold af to-og-to. Halvdelen af holdene laver en tegneserie om, hvad der sker med samfundsøkonomien, hvis vi bruger vores penge på forbrug. Den anden halvdel laver en tegneserie om, hvad der sker med samfundsøkonomien, hvis vi sparer op. Jeg beder eleverne tale sammen om, hvordan de med tegneserien vil vise konsekvenserne af enten opsparing eller forbrug. De skal bruge "Økonomi for dummies" som inspiration. Endvidere vil jeg instruere dem i at udforme et mindmap over idéer. Eleverne skal lave</p>
----------------	--

deres tegneserie i Pixton på skoletube. Når produktet er færdigudarbejdet, går de sammen med et par fra den anden halvdel. Eleverne viser deres animationsfilm for hinanden og fortæller om tanker bag animationen.

Opsummering: Afslutningsvis gennemgår vi plenum dagens tematik. Har eleverne opnået viden om opsparing og-/eller forbrug?

Et politisk forbrug

Lektion 3:

Opsummering: Eleverne ved nu noget om, hvordan forbruget påvirker økonomien. Nu skal de arbejde med, hvad der kan ligge bag vores valg, når vi forbruger.

Livsstil og forbrug: Eleverne går sammen to og to og læser artiklen: "Livsstil og politisk forbrug". Jeg laver en fælles opsamling i klassen, hvor vi taler om, hvad der kendetegner en politisk forbruger. Eleverne går herefter igen sammen to og to og læser nu artiklen "Kræftens Bekæmpelse: Cult donerer kun penge for opmærksomhedens skyld". Eleverne skal diskutere følgende spørgsmål to og to, og skriv deres svar ned: 1) Hvorfor vælger folk at støtte fx Kræftens Bekæmpelse? 2) Tror I, at nogle folk vælger at støtte – f.eks. ved at købe et armbånd fra Livestrong eller lade skægget gro – fordi det er smart. Eller gør de det for at støtte det gode formål? 3) Er det godt eller skidt for fx Kræftens Bekæmpelse, at den er afhængig af støtte fra f.eks. et liveshow som det årlige indsamlingsshow med kendte bag telefonerne? 4) Hvad mener I, er den bedste måde at samle penge ind på? Kom gerne med flere bud. Jeg laver en fælles opsamling i klassen, hvor vi diskuterer elevernes svar. Her skal eleverne snakke også om, hvilke fordele og ulemper der er ved at forbinde velgørenhed og livsstil?

Opsamling: Hvad ved eleverne nu? I plenum taler klassen om følgende: 1) Hvad ved I nu om forbrug og opsparings betydning for samfundsøkonomien? 2) Hvad ved I om politisk forbrug? Og 3) Hvordan kan forbrug og velgørenhed hænge sammen med livsstil?

Lektion 4 & 5:

Et bæredygtigt forbrug

Opsummering: Eleverne har nu arbejdet med forbrugets betydning for samfundsøkonomien og de ved derfor noget om, hvordan livsstil og politiske holdninger kan påvirke de valg, man træffer for forbruget.

Bæredygtighed: I løbet af elevernes arbejde har de måske allerede talt om, at flere danske forbrugere er blevet mere miljøbevidste. Flere handler økologisk og fokuserer på bæredygtighed. Eleverne skal nu arbejde med, hvordan det stigende forbrug påvirker miljøet, hvorfor de skal diskutere, 1) hvem der har ansvaret for en bæredygtig udvikling. Jeg beder eleverne gå sammen to og to, og læse teksterne "Den grønne forbruger" og "Forbrugsmønstre og miljø". Når teksterne er læst, skal eleverne finde på tre sætninger for hver tekst, der fortæller de vigtigste pointer. Efterfølgende diskuterer vi i plenum, hvem der har ansvaret for bæredygtig udvikling i restaurations- og fødevarerbranchen. Herefter læs eleverne artiklen "Sushi giver dårlig smag i munden" af Gitte Seeberg og skriv tekstens pointe ned. Derefter beder jeg eleverne udfylde et årsag-følge-virkning-løsning med følgende problem: "Mange sushirestauranter serverer fisk, der er ved at uddø." Eleverne skal finde sammen i hovedgrupper af fire og fremlægge deres løsningsforslag for hinanden.

En bæredygtig udvikling: Hver gruppe skal nu arbejde med, hvordan henholdsvis EU, Folketinget og regeringen, firmaer/producenter samt forbrugere kan skabe en mere bæredygtig udvikling på området. Jeg fordeler klassen i grupper af fire ekspertgrupper: 1) EU, 2) Folketinget og regeringen i Danmark, 3) Firmaer/producenter, 4) Forbrugeren. Hver gruppe skal vurdere, hvilke fordele og ulemper deres forslag har. Eleverne skal dernæst fremlægge deres forslag for hinanden.

For/imod: herefter diskuterer vi i plenum følgende spørgsmål: 1) Hvorfor er bæredygtighed blevet en tendens i restaurations- og fødevarerbranchen? 2) Hvilke forklaringer kan der være på, at ikke alle firmaer har fokus på bæredygtighed?

Evaluering: Jeg vil til sidst bruge metoden enig eller uenig med følgende udsagn: "Markedet (kunderne) skal bestemme, hvilke fødevarer der sælges og serveres, ikke miljøhensyn." kontra "Vi har alle et moralsk ansvar for at sikre en bæredygtig udvikling." Eleverne skal tage stilling til udsagnene.

Lektion 6, 7 & 8:

Undersøgelse af forbruget

Opsamling: Eleverne har nu arbejdet med forbrug ud fra flere forskellige vinkler. Men er det virkelig sådan noget som livsstil, miljøet og politiske holdninger, der ligger bag vores valg som forbrugere? Eleverne skal nu gå på opdagelse i lokalområdet og undersøge, hvorfor folk bruger deres penge, som de gør.

Forforståelse: Eleverne skal i gang med en samfunds-faglig undersøgelse, hvor de skal undersøge danskernes forbrug. De har læst om politisk forbrug og de har arbejdet med livsstil og forbrug. Men hvorfor undersøge selv? Jeg beder eleverne overveje hver især, hvorfor det kan være interessant selv at undersøge, hvilke overvejelser folk gør sig, inden de forbruger. Hvad kan sådan en undersøgelse

bruges til? Hvad kan man blive klogere på? Eleverne skriver deres svar ned. Efterfølgende taler vi i fællesskab i klassen om deres overvejelser om, hvad sådan en undersøgelse kan være med til at belyse

Hvad skal undersøges: I fællesskab i klassen laver vi en brainstorm på tavlen, hvor eleverne taler om, hvad der kunne være interessant at undersøge i forhold til danskernes forbrug. De skal lade sig inspirere af det, de ved om livsstil og forbrug og om, hvad der kendetegner politiske og grønne forbrugere. Når eleverne har besluttet, hvad de gerne vil undersøge, skal de lave en problemstilling. Eleverne skal herefter læse teksten: "Introduktion til metode" og i den sammenhæng tale om, hvad der kendetegner henholdsvis en kvantitativ og en kvalitativ undersøgelse. I grupper skal de vurdere, hvordan de bedst finder svaret på deres undersøgelse. Er det gennem en kvalitativ eller en kvantitativ undersøgelse? Hvis eleverne vil lave en kvantitativ undersøgelse, egner spørgeskemaer sig bedst. Ønsker de derimod at lave en kvalitativ undersøgelse, skal de bruge interviews. Herefter går eleverne i gang med at forberede deres undersøgelse, og gennemføre deres undersøgelse ved at indsamle data med den metode, de har valgt. Nogle undersøgelser kan gennemføres over nettet eller telefonen, mens andre egner sig bedre til direkte kontakt med de adspurgte eller interviewpersonen

Undersøg forbruget: Hvis eleverne har lavet en kvantitativ undersøgelse, skal de opstille deres resultater i en tabel, et diagram eller begge dele. Her læser eleverne tabellerne "tabeller" og "diagrammer", og forbereder efterfølgende deres fremlæggelse af undersøgelsen. Hvis de har lavet en kvalitativ undersøgelse, skal de vurdere, hvordan de bedst kan fremvise deres resultat. Er det en tekst, en fremlæggelse eller noget helt tredje? Det vigtige er, at svaret på deres problemstilling fremstår tydeligt.

Fremlæggelse: Eleverne fremlægger deres undersøgelser for hinanden. Her vil jeg bede dem forklare, hvordan de lavede deres undersøgelse: Var det ved hjælp af en kvantitativ eller en kvalitativ metode? Og hvad blev de klogere på ved at lave undersøgelsen?

Lektion 9 & 10

Det økonomiske kredsløb

Opsamling: Hvad ved vi om det at være forbruger og hvordan hænger det sammen med udbud og efterspørgsel til at beskrive, hvordan markeder fungerer?

Det økonomiske kredsløb: Jeg gennemgår på ca. 10 min. det økonomiske kredsløb på en sådan måde, at eleverne bliver bekendt med de fem aktører og ser eksempler på, hvordan de indbyrdes kan påvirke og blive påvirket af hinanden

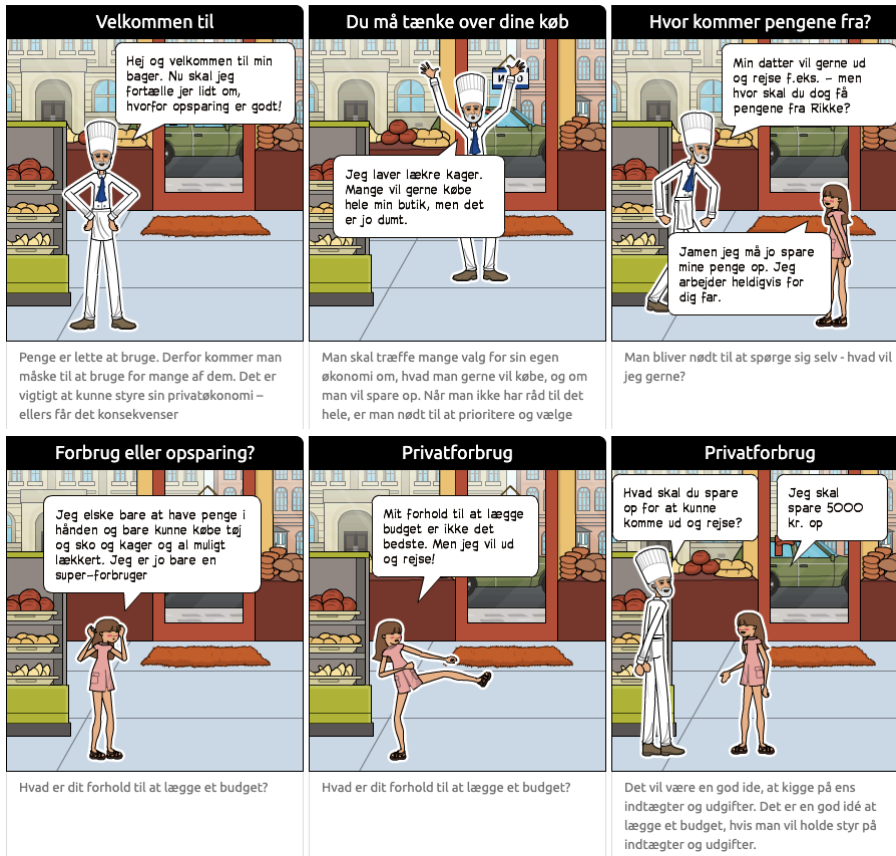
Spil: Eleverne introduceres til spillet, og hvordan det skal spilles. Eleverne spiller spillet i resterende tid af lektionen.

Evaluering af forkøbet: Jeg vil lave en diskussionscirkel i klassen, hvor eleverne skal tale om følgende spørgsmål: 1) Hvad er politisk forbrug? Giv eksempler på politisk forbrug. 2) Hvad kendetegner den grønne forbruger? Giv eksempler på grønt forbrug. 3) Hvad er en kvalitativ undersøgelse? Hvad kan en kvalitativ undersøgelse bruges til? 4) Hvad er en kvantitativ undersøgelse? Hvad kan en kvantitativ undersøgelse bruges til? 5) Hvad består de grundlæggende sammenhænge af i det økonomiske kredsløb? 6) Hvilke begreber om udbud og efterspørgsel kan bruges til at beskrive, hvordan markeder fungerer

Bilag 2: Elev-eksempler

Eksempel 1: Opsparing

Nedenstående eksempel er udarbejdet af en elevgruppe, der havde emnet opsparing. Billedet er et udklip af tegneserien.

Eksempel 2: Forbrug

Nedenstående eksempel er udarbejdet af en elevgruppe, der havde emnet forbrug. Billedet er et udklip af tegneserien.

